

บทที่ 6

อาเซียนในยุคโลกาภิวัตน์

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน

1.1 ประวัติความเป็นมาของอาเซียน

คำว่า “ASEAN” เป็นคำย่อมาจาก (Association of South East Asian Nations)” หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีจุดเริ่มต้นโดยประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ได้ ร่วมกันจัดตั้งสมาคมอาสา (Association of South East Asia - ASA) เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1961 เพื่อการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่ดำเนินการไปได้เพียง 2 ปี ก็ต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากความผกผันทางการเมืองระหว่างประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซีย จนเมื่อมีการฟื้นฟูสัมพันธภาพทางการทูตระหว่างสองประเทศจึงได้มีการแสวงหาหนทางความร่วมมือกันอีกครั้ง สมาคม ประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967 หลังจากการลงนาม ในปฏิญญาสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Declaration of ASEAN Concord) หรือ เป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า ปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) โดยลงนามกันที่ พระราชวังสราญรมย์ กรุงเทพมหานคร ลงนามโดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของ ประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้ง

โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งมี 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย ซึ่งผู้แทนทั้ง 5 ประเทศที่ร่วมลงนามในปฏิญญากรุงเทพ ประกอบด้วย

1. นายอาดัม มาลิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซีย
2. ตุน อับดุล ราซัค บิน ฮุสเซน รองนายกรัฐมนตรีกลาโหมและรัฐมนตรี กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ มาเลเซีย
3. นายนาซิโซ รามอส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฟิลิปปินส์
4. นายเอส ราซาร์ตันัม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสิงคโปร์
5. พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ไทยซึ่งถือว่าเป็นบิดาผู้ก่อตั้งสมาคมอาเซียน

หลังจากจัดตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1967 แล้วอาเซียนได้เปิดรับสมาชิกใหม่จากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มเติม เป็นระยะตามลำดับ ได้แก่ บรูไน เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่หกเมื่อวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1984 หลัง ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 1

มกราคม 1984 เพียงสัปดาห์เดียว เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่เจ็ดเมื่อ วันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ.1995 สวา
เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ แปดเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 พม่า เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ เก้าเมื่อวันที่ 23
กรกฎาคม ค.ศ.1997 กัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่สิบเมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1999 หลังจากรัฐบาล
กัมพูชามีเสถียรภาพมั่นคงแล้ว

ปัจจุบันอาเซียนมีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ คงเหลือประเทศติมอร์เลสเต เพียงประเทศ
เดียวในภูมิภาคนี้ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก เนื่องจากเป็นประเทศที่เพิ่งเกิดใหม่เมื่อปี

ค.ศ.2002

1.2 วัตถุประสงค์ของการสถาปนาอาเซียน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศได้ลงนามใน “ปฏิญญา
กรุงเทพฯ ” ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญระหว่างประเทศที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สมาชิกผู้ก่อตั้ง
อาเซียน 5 ประเทศ ได้ร่วมลงนาม เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 1967 มีผลให้อาเซียนถือกำเนิด ขึ้นอย่างเป็นทางการ
สาระสำคัญของปฏิญญาอาเซียนกล่าวถึงความตั้งใจในการส่งเสริมความร่วมมือ ระหว่างประเทศสมาชิก
อาเซียนด้วยเจตนารมณ์แห่งความเสมอภาคเพื่อให้เกิดสันติภาพ เสรีภาพ ความ ยุติธรรมทางสังคม
ความก้าวหน้าและความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การสร้างเสริม
เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคให้มั่นคง รวมทั้งมีความตั้งใจแน่วแน่ที่ จะรักษาเสถียรภาพและ
ความมั่นคงของประเทศให้พ้นจากการแทรกแซงจากภายนอกเพื่อธำรงรักษาไว้ ซึ่งลักษณะความเป็นชาติของ
แต่ละประเทศตามอุดมการณ์และความมุ่งมาดปรารถนาของประชาชน จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการ
สถาปนาอาเซียน มี 7 ประการ ดังนี้

1) ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี
วิทยาศาสตร์ และการบริหาร

2) ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค

3) เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจพัฒนาการทางวัฒนธรรมใน ภูมิภาค

4) ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี

5) ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัย และ ส่งเสริมการศึกษาด้าน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

6) ประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนการปรับปรุงการขนส่ง
และการคมนาคม

7) เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอก องค์การความร่วมมือ แห่งภูมิภาคอื่น ๆ และ องค์การระหว่างประเทศ

1.3 โครงสร้างและกลไกการดำเนินงานของอาเซียน

โครงสร้างและกลไกการดำเนินงานของอาเซียน มีดังนี้

1. ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ถือเป็นเวทีการประชุมระดับสูงสุดที่ผู้นำ หรือหัวหน้ารัฐบาลประเทศสมาชิกได้ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมกันกำหนดนโยบาย ประกาศเป้าหมาย แนวทางความร่วมมือและแผนงานของ อาเซียนในภาพรวม ซึ่งจะปรากฏเป็นเอกสารต่าง ๆ เช่น ปฏิญญา แถลงการณ์ร่วม ความตกลง อนุสัญญา แผนปฏิบัติการ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ถือเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจสูงสุดใน อาเซียน

2. คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Councils: ACCs) ประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำหน้าที่เตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียน ประสานงานความตกลง และข้อตัดสินใจของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ประสานงาน ระหว่าง 3 เสาหลัก ดูแลการดำเนินงานและกิจการต่างๆ ของอาเซียนในภาพรวม คณะมนตรี ประสานงานอาเซียนจะมีการประชุมกันอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี

3. คณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Councils) ประกอบด้วยคณะมนตรีประชาคม 3 เสาหลัก อันได้แก่ คณะมนตรีการเมืองและความมั่นคงอาเซียน คณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเป็นผู้แทนที่ประเทศสมาชิกแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบแต่ละเสาหลัก มีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานและ ติดตามการทำงานตามนโยบาย โดยเสนอรายงานและข้อเสนอแนะต่อที่ประชุมผู้นำ มีการประชุมอย่าง น้อยปีละ 2 ครั้ง ประธานการประชุมเป็นรัฐมนตรีที่เหมาะสมจากประเทศสมาชิกซึ่งเป็นประธานอาเซียน

4. องค์การระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) องค์การระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านกลาโหม ด้านการศึกษา ฯลฯ) ประกอบด้วยรัฐมนตรีเฉพาะสาขามีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อตกลงและข้อตัดสินใจของ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนที่อยู่ในขอบข่ายการดำเนินงานของตน และเสริมสร้างความร่วมมือในสาขาของ แต่ละองค์กรให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อสนับสนุนการรวมตัวของประชาคมอาเซียน

5. เลขาธิการอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียน (Secretary-General of ASEAN and ASEAN Secretariat) สำนักงานเลขาธิการอาเซียนได้จัดตั้งขึ้นตามข้อตกลงที่ลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1976 เพื่อ ทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆของสมาคมและเป็นศูนย์กลางใน การติดต่อระหว่างสมาคมอาเซียน คณะกรรมการ

ตลอดจนสถาบันต่างๆและรัฐบาลของประเทศสมาชิก สำนักเลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีหัวหน้าสำนักงานเรียกว่า “เลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretary-General) เลขาธิการอาเซียนมีที่มาจากผลการพิจารณา คัดเลือกบุคคลบนพื้นฐานความสามารถ ความซื่อสัตย์ รวมทั้งประสบการณ์ทางวิชาการซึ่งได้รับการ แต่งตั้งโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียนโดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และต้องได้รับเลือกจากคนในชาติ ของรัฐสมาชิก โดยหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษร ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการอาเซียนคนปัจจุบันเป็นคน เวียดนาม คือ นาย เล เลือง มินห์ ซึ่งมีวาระดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ.2013-2017

6. คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representative to ASEAN) เป็นผู้แทนระดับอัครราชทูตที่แต่งตั้งจากประเทศ สมาชิกให้ประจำที่สำนักงานใหญ่อาเซียน กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย มีหน้าที่สนับสนุนการทำงานของคณะมนตรีประชาคมอาเซียนและองค์กรระดับรัฐมนตรีเฉพาะสาขา ประสานงานกับ เลขาธิการสำนักงานอาเซียนและสำนักงานเลขาธิการอาเซียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องและประสานงานกับ สำนักงานเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติและองค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา

7. สำนักงานอาเซียนแห่งชาติ หรือกรมอาเซียน (ASEAN National Secretariat) เป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงการต่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งแต่ละประเทศได้ จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงาน สนับสนุนภารกิจและความร่วมมือต่างๆเกี่ยวกับอาเซียน ในประเทศนั้นๆสำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาเซียน คือ กรม

อาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

8. องค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียน (ASEAN Human Rights Body) เป็น องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยความประสงค์และหลักการของกฎบัตรอาเซียนเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ติดตามและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภูมิภาครวมทั้ง การส่งเสริมการศึกษาและการตื่นตัวของหน่วยงานภาครัฐและประชาชน

9. มูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation) สนับสนุนเลขาธิการอาเซียน และดำเนินการร่วมกับองค์กรของชาติอาเซียนที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน โดยการส่งเสริมความสำนึกที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอาเซียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน การดำเนินงานร่วมที่ใกล้ชิดระหว่างภาคธุรกิจ ภาคประชาชนสังคม นักวิชาการ และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ในอาเซียน

1.4 กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) หรือ กฎบัตรแห่งสมาคมแห่งประชาชาติเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญของอาเซียนที่จะทำให้อาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็น การวางกรอบทาง

กฎหมายและโครงสร้างองค์กรให้กับอาเซียน โดยนอกจากจะประมวลสิ่งที่ถือเป็น ค่านิยมหลัก และแนวปฏิบัติ ในอดีตของอาเซียนมาประกอบกันเป็นข้อปฏิบัติอย่างเป็นทางการของ ประเทศสมาชิกแล้ว ยังมีการปรับปรุง แก้ไขและสร้างกลไกใหม่ขึ้น พร้อมกำหนดขอบเขตหน้าที่ความ รับผิดชอบขององค์กรที่สำคัญในอาเซียน ตลอดจนความสัมพันธ์ในการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ให้ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนให้สามารถดำเนินการ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวของประชาคมอาเซียน ให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2015 ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้

1.4.1 ความเป็นมาของกฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) หรือ กฎบัตรแห่งสมาคมแห่งประชาชาติเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้เป็นวิวัฒนาการที่สำคัญของอาเซียนหลังจากที่ได้ก่อตั้งมานาน ซึ่งได้มีการจัดทำ เอกสารตกลงกันหลายฉบับทั้งในรูปแบบของ สนธิสัญญา ปฏิญญา ความตกลง อนุสัญญา แถลงการณ์ แผนปฏิบัติการ แต่ความร่วมมือส่วนใหญ่มักเป็นรูปแบบของความตกลงกันอย่างไม่เป็นทางการโดย ปราศจากธรรมเนียมที่ใช้ เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับในการร่วมมือและขับเคลื่อนองค์กรอย่างแท้จริง

จนกระทั่งการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 11 เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2005 ที่กรุง กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ผู้นำประเทศสมาชิกได้เห็นชอบร่วมกันว่าอาเซียนควรมีกฎบัตร" ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของอาเซียน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของความร่วมมือที่จะ ตอบสนองความต้องการของประชาคมอาเซียนได้จึงได้แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องกฎบัตรอาเซียน ที่มาจาก ประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศละ 1 คน เพื่อทำข้อเสนอแนะและเนื้อหาที่ควรมีในอาเซียน

เสนอในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2007 ที่เมืองเซบู ประเทศ ฟิลิปปินส์ โดยผู้นำประเทศสมาชิกได้ลงนามในปฏิญญาเซบูว่าด้วยแผนงานเรื่องกฎบัตรอาเซียน เพื่อ รับรองรายงานของ คณะผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการร่างกฎบัตรอาเซียน และได้มอบหมายให้คณะทำงาน ระดับสูงยกยกร่างกฎบัตร อาเซียน ซึ่งได้ยกยกร่างกฎบัตรอาเซียนจบแล้วเสร็จโดยผู้นำประเทศสมาชิก อาเซียนได้ลงนามในกฎบัตรอาเซียน เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.2007 ในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ โดยออก แถลงการณ์ปฏิญญาสิงคโปร์ว่าด้วยกฎบัตรอาเซียนประกาศ รับรองกฎบัตรอาเซียนขึ้นในช่วงเวลาที่อาเซียน ก่อตั้งครบ 40 ปี และประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันกฎ บัตรอาเซียนครบทั้ง 10 ประเทศ เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008 กฎบัตรอาเซียนจึงมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ.2008 เป็นต้นมา

1.4.2 ความสำคัญของกฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียน เปรียบได้กับธรรมนูญของอาเซียนซึ่งเป็นร่างสนธิสัญญาที่ประเทศ สมาชิก ทำร่วมกัน เพื่อเป็นการวางกรอบกฎหมาย แนวปฏิบัติ ขอบเขต ความรับผิดชอบต่างๆ รวมทั้ง ทำให้โครงสร้าง

องค์กรอาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคลเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นไป ภายใต้กฎหมายเดียวกัน กฎบัตรอาเซียนได้ช่วยให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือ มีรูปแบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมี วัตถุประสงค์ในการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น อันเป็นการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับองค์กรและช่วยให้ อาเซียนปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมของภูมิภาคและการเปลี่ยนแปลง ของโลกปัจจุบันได้มากขึ้น

1.4.3 วัตถุประสงค์ของกฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนกำหนดขึ้นมาโดยมีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มากขึ้น มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและเคารพกฎกติกาในการทำงานมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ขับเคลื่อนการ รวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2015 นอกจากนี้กฎบัตรอาเซียนมีผลทำให้องค์กร อาเซียนมีสถานะเป็นนิติ บุคคล

1.4.4 โครงสร้างของกฎบัตรอาเซียน

โครงสร้างของกฎบัตรอาเซียน ประกอบด้วยบทบัญญัติ 13 หมวด 55 ข้อ ครอบคลุมในทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมาย หลักการ สมาชิกภาพ โครงสร้างองค์กรอาเซียน องค์กรที่ มีความสัมพันธ์กับ อาเซียน เอกสิทธิ์ ความคุ้มกันกระบวนการตัดสินใจ การระงับข้อพิพาท งบประมาณ การเงิน การบริหาร จัดการ เอกสิทธิ์และสัญลักษณ์ของอาเซียนและความสัมพันธ์ภายนอก ในแต่ละ หมวดประกอบด้วย

หมวดที่ 1 ความมุ่งประสงค์และหลักการของอาเซียน เป็นการกล่าว วัตถุประสงค์และหลักการของ อาเซียนในด้านต่างๆทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม การ ความมั่นคง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

หมวดที่ 2 สภาพบุคคลตามกฎหมายของอาเซียน เป็นการระบุว่าอาเซียน องค์การระหว่างประเทศ ในระดับรัฐบาลและได้รับสภาพบุคคลตามกฎหมายโดยกฎบัตรนี้

หมวดที่ 3 สมาชิก กล่าวถึงประเทศใดบ้างที่เป็นสมาชิกอาเซียน แต่ละประเทศ สิทธิและพันธกรณี ใดๆบ้าง รวมทั้งระบุถึงกฎเกณฑ์การรับสมาชิกใหม่ซึ่งต้องเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และรัฐสมาชิกอาเซียนยอมรับโดยฉันทามติในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

หมวดที่ 4 โครงสร้างองค์กรอาเซียน กล่าวถึงโครงสร้างองค์กรและหน้าที่ของ คณะกรรมการทำงาน ต่างๆ ประกอบด้วย ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ซึ่งจัดประชุมปีละสองครั้ง โดยให้รัฐ ที่เป็นประธานอาเซียนเป็น เจ้าภาพ นอกจากนี้ได้มีการกล่าวถึงคณะทำงานต่างๆ ประกอบด้วย คณะมนตรีประสานงานอาเซียน คณะ มন্ত্রীประชาคมอาเซียน องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน เลขาธิการและสำนักเลขาธิการอาเซียน องค์กรสิทธิมนุษยชน อาเซียน และมูลนิธิอาเซียน

หมวดที่ 5 องค์การที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน กล่าวถึงองค์การที่มีความสัมพันธ์ กับอาเซียน คือ รัฐสภา องค์การภาคธุรกิจ สถาบันวิชาการ และองค์การภาคประชาสังคม

หมวดที่ 6 ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ กล่าวถึงเอกสิทธิ์ต่างๆของอาเซียนที่จะได้รับ ความคุ้มกันในดินแดนของรัฐสมาชิก รวมทั้งเรื่องเอกสิทธิ์ทางการทูตของอาเซียน เลขาธิการอาเซียน พนักงานของสำนักเลขาธิการอาเซียน ซึ่งจะได้รับ ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ภายใต้ข้อบังคับ

หมวดที่ 7 กระบวนการตัดสินใจ กล่าวถึงเกณฑ์การตัดสินใจอยู่บนหลักการ ปรีชาหาหรือและฉันทามติ รวมทั้งขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ เช่น หากมีเรื่องละเมิดกฎบัตร หรือไม่ปฏิบัติตาม ต้องเสนอเรื่องดังกล่าวไปยังที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนเพื่อตัดสินใจ

หมวดที่ 8 การระงับข้อพิพาท กล่าวถึงวิธีระงับข้อพิพาทซึ่งระบุไว้ว่า "รัฐ" พยายามระงับข้อพิพาทอย่างสันติให้ทันท่วงที ผ่านการสนทนาปรึกษาหารือหรือเจรจา หากไม่มีความน่าเชื่อถือ การประนีประนอมและการไกล่เกลี่ยก็ได้ซึ่งอาจมีการจัดตั้งกลไก พิพาทที่เกิดขึ้น หากมีข้อพิพาทที่ระงับไม่ได้ ให้เสนอข้อพิพาทดังกล่าวไปให้ที่ประชุมสุดยอด" เป็นผู้ตัดสินในช่องทางสุดท้าย

หมวดที่ 9 งบประมาณและการเงิน เป็นการระบุถึงการจัดทำงบประมาณของ สำนักงานเลขาธิการอาเซียนที่ต้องได้รับการตรวจสอบภายในและภายนอก โดยงบประมาณมาจาก รัฐ สมาชิกเป็นผู้จ่ายค่าบำรุงประจำปี

หมวดที่ 10 การบริหารและขั้นตอนการดำเนินงาน กล่าวถึงวาระของประธาน อาเซียนที่จะหมุนเวียนตำแหน่งกันทุกปีตามลำดับตัวอักษรชื่อภาษาอังกฤษของประเทศสมาชิก พร้อม กับระบุบทบาทของประธานอาเซียนที่จะเสริมสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์ให้ดีขึ้นทั้งในและนอก อาเซียนรวมทั้งระบุถึงพิธีการและแนวปฏิบัติทางการทูต ในหมวด 10 ยังระบุให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็น ภาษาที่ใช้ในการทำงานร่วมกันของกลุ่มประเทศสมาชิก

หมวดที่ 11 อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน กำหนดให้มีคำขวัญของ อาเซียนว่า " One Vision One Identity One Community" หรือ "หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม" พร้อมกับกำหนดลักษณะของธงชาติอาเซียน ดวงตราอาเซียน เพลงประจำอาเซียน และให้วันที่ 8 สิงหาคมของทุกปีเป็นวันอาเซียน

หมวดที่ 12 ความสัมพันธ์กับภายนอก กล่าวถึงแนวทางและขั้นตอนการเจรจา ของอาเซียนกับคู่เจรจาเพื่อดำเนินความสัมพันธ์กับภายนอกองค์กร โดยต้องยึดมั่นตามหลักเกณฑ์ที่กฎ บัตรกำหนดไว้ รวมทั้งกำหนดบทบาทของผู้ประสานงานกับคู่เจรจาพร้อมระบุความสัมพันธ์กับ สหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศและสถาบันอื่นด้วย

หมวดที่ 13 บทบัญญัติทั่วไปและบทบัญญัติสุดท้าย กล่าวถึงการลงนาม การให้ สัตยาบัน การเก็บรักษา การมีผลบังคับใช้ การแก้ไข อำนาจหน้าที่ การทบทวน การตีความกฎบัตร ความต่อเนื่องทางกฎหมาย ต้นฉบับ การจดทะเบียนกฎบัตรอาเซียน สันติภาพอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนช่วยให้อาเซียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เสริมสร้าง กลไกการติดตามความตกลงให้มีผลเป็นรูปธรรม และผลักดันอาเซียนให้เป็นประชาคมเพื่อประชาชน อย่างแท้จริง

1.4.5 สารสำคัญของกฎบัตรอาเซียน

1. ด้านเศรษฐกิจ มีสารสำคัญเพื่อสร้างตลาดและฐานการผลิตเดียวที่มี เสถียรภาพมั่นคง และมีความสามารถในการแข่งขันสูง มีการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่มีการเคลื่อนย้ายเสรี ของสินค้า การบริการ การลงทุน และแรงงาน

2. ด้านการเมืองความมั่นคง เน้นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้น พื้นฐาน เสริมสร้างประชาธิปไตยเพิ่มพูนธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมตอบสนองต่อสิ่งท้าทายความมั่นคง การก่อการร้าย ธรรมรักษอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ และ อาวุธที่อำนาจทำลายล้างสูงทุกชนิด

3. ด้านความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อบรรเทาความยากจนและลดช่องว่างการจะ ภายในอาเซียนโดยผ่านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความร่วมมือพร้อมกับส่งเสริมพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ผ่านความร่วมมือด้านการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เสริมสร้างพลังประชาชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งแห่งประชาคมอาเซียน

4. ด้านสังคม มุ่งส่งเสริมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สร้างสังคม ปลอดภัยมั่นคงจากยาเสพติด เพิ่มพูนการกินดีอยู่ดีของประชาชนอาเซียนผ่านโอกาสที่ทัดเทียมกันใน การเข้าถึงการพัฒนา มนุษย์ สวัสดิการ สังคม และความยุติธรรม

5. ด้านวัฒนธรรม ส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยเคารพความหลากหลายทาง วัฒนธรรม และมรดกของภูมิภาค รวมทั้งร่วมกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

6. ด้านสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่คุ้มครองสภาพแวดล้อม ความยั่งยืนของ ทรัพยากรธรรมชาติ

1.4.6 ประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากกฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ ของประเทศ สมาชิกซึ่งจะช่วยสร้างเสริมหลักประกันให้กับไทยว่าจะสามารถได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงกันได้ อย่างเป็นเต็มเม็ดเต็มหน่วย ดังนี้

1. ได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือต่างๆของอาเซียนมากขึ้น เนื่องจากกฎบัตร อาเซียน จะช่วยสร้างหลักประกันว่าประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆจะปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้ตกลงกันได้ แล้ว หรือ มิฉะนั้นก็มีกลไกเพื่อทำให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามความตกลง นอกจากนี้อาเซียนยังเป็นทั้ง แหล่งเงินทุน เป้าหมายการลงทุนของไทยโดยไทยได้เปรียบประเทศสมาชิกอื่น ๆ เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ใจกลางอาเซียน สามารถเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและขนส่งของประชาคมซึ่งมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการและบุคคล ระหว่างประเทศสมาชิกสะดวกมากขึ้น

2. ความสามารถรับมือกับภัยคุกคามระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นไข้หวัดนก โรคระบาด ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาโลกร้อน การค้ามนุษย์ ปัญหาความยากจน หรือปัญหายาเสพติด เนื่องจากกฎบัตรจะเสริมสร้างกลไกต่าง เพื่อให้ไทยและอาเซียน แก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์มากยิ่งขึ้น

3. กฎบัตรอาเซียนจะช่วยส่งเสริมค่านิยมของประเทศอื่นๆในภูมิภาคให้สอดคล้อง กับ ผลประโยชน์ของประเทศไทย เช่น การไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา การยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม และสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์และการพัฒนาอย ยั่งยืน

4. อำนาจการต่อรองที่เพิ่มขึ้นของประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนในเวที โลก และเป็นเวทีที่ไทยสามารถใช้ในการผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาของเพื่อนบ้านที่กระทบมาถึงไทย เช่น ปัญหาพม่า ในขณะที่เดียวกันความสัมพันธ์พหุภาคีในกรอบอาเซียนจะเกื้อหนุนความสัมพันธ์ของ ไทยในกรอบทวิภาคี เช่น ความร่วมมือกับมาเลเซียในการแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนจะช่วย สร้างความน่าเชื่อถือและกติกาให้แก่อาเซียนและให้ประเทศไทย สามารถโน้มน้าวให้ประเทศนอกภูมิภาคช่วย แก้ไขปัญหาระดับโลกที่กระทบความเป็นอยู่ของประชาชน อาเซียน รวมทั้งประชาชนไทยได้อย่างมีน้ำหนัก มากขึ้น

1.5 หลักการพื้นฐานของความร่วมมืออาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศได้ยอมรับในการปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานใน การดำเนินงาน ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน อันปรากฏอยู่ในกฎบัตรอาเซียนซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด ของอาเซียน ที่เพิ่งมีผล

บังคับใช้เมื่อกลางเดือนธันวาคม ค.ศ.2008 และสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia หรือ TAC) ซึ่งประกอบด้วย

1) การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเท่าเทียม บูรณาการ แห่งดินแดนและเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติ :

2) สิทธิของทุกรัฐในการดำรงอยู่โดยปราศจากการแทรกแซงการโค่นล้ม อธิปไตยหรือการบีบบังคับจากภายนอก

3) หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน

4) ระวังความแตกต่างหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธี

5) การไม่ใช้การขู่บังคับหรือการใช้กำลัง

6) ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิก

นอกจากหลักการข้างต้นแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงช่วงก่อนที่กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ อาเซียนยึดถือหลักการฉันทามติเป็นพื้นฐานของกระบวนการตัดสินใจและกำหนดนโยบายมาโดยตลอด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่อาเซียนจะตกลงกันดำเนินการใดๆ ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดทั้ง 10 ประเทศ จะต้องเห็นชอบกับข้อตกลงนั้นๆก่อน

การที่อาเซียนยึดมั่นในหลัก “ฉันทามติ” และ “การไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน” หรือที่ผู้สังเกตการณ์อาเซียนเรียกว่า “วิถีทางของอาเซียน (ASEAN's Way)” คือ

1) การดำเนินงานในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ

2) ใช้การทูตในลักษณะที่ไม่เป็นข่าว

3) ยึดการพูดจาหรือและหลักฉันทามติเป็นสำคัญ

4) เน้นการหลีกเลี่ยงปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตามวิถีทางของอาเซียนถือเป็นผลดีเพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ในเรื่องระบบการเมืองวัฒนธรรมและฐานะทางเศรษฐกิจ ความ “สะดวกใจ” ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและดำเนินความร่วมมือในกรอบอาเซียน แต่ในอีกทางหนึ่ง “ฉันทามติและการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน” ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในหลาย โอกาสว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กระบวนการรวมตัวของอาเซียนเป็นไปอย่างล่าช้า รวมถึงทำให้ อาเซียนขาดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากถูกมองว่ากลไกที่มีอยู่ของอาเซียน ล้มเหลวในการจัดการกับ ปัญหา ของอาเซียนเองที่เกิดขึ้นในประเทศสมาชิกใดประเทศสมาชิก

หนึ่งได้อย่างไรก็ดีการยึดถือฉันทา มติในกระบวนการตัดสินใจของอาเซียน ได้เริ่มมีความยืดหยุ่นมากขึ้น หลังจากทีกฎบัตรอาเซียนมีผล บังคับใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ.2008 เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนได้เปิดช่องให้ผู้นำประเทศสมาชิก อาเซียน พิจารณาหาข้อยุติในเรื่องที่ประเทศสมาชิกไม่มีฉันทามติได้ภายใต้วัตถุประสงค์หลัก

2. บทบาทของอาเซียนต่อสังคมโลก

นับตั้งแต่การก่อตั้งอาเซียนมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมมือกันส่งเสริม สันติภาพ และเสถียรภาพในภูมิภาค เร่งรัดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและ วัฒนธรรมในภูมิภาค รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศ กลุ่มประเทศ องค์การ ระหว่างประเทศ ครอบคลุมหลายสาขาทั้งเศรษฐกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี การศึกษา การป้องกันและการปราบปรามการก่อการร้าย การจัดการภัยพิบัติจากธรรมชาติ การป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและความร่วมมือ สาขาอื่น ๆ มากมาย การดำเนินงานของอาเซียนในด้านต่าง ๆ ทำให้อาเซียนเข้าสู่สังคมโลก ดังนี้

2.1 ด้านการเมืองและความมั่นคง

อาเซียนได้ดำเนินการเพื่อความมั่นคงของอาเซียน ของภูมิภาค และของโลก ดังนี้

1. สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia หรือ TAC) สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดทำขึ้นโดยประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย เมื่อปี ค.ศ.1976 เป็นข้อตกลงที่กำหนดแนวทางปฏิบัติในการดำเนิน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคที่มุ่งเน้นสันติภาพและความมั่นคงความเจริญรุ่งเรืองทางด้าน : เศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างกัน

เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1987 ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาเพื่อเปิดทางให้ประเทศที่อยู่นอก ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถเข้าร่วมเป็นภาคีได้ ซึ่งช่วยเสริมสร้างโครงสร้างความมั่นคงและ

สันติภาพให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ปัจจุบันประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญา TAC ได้แก่ สมาชิก อาเซียน ทั้ง 10 ประเทศ ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน และประเทศที่เข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วย การเมืองและความมั่นคงในเอเชีย-แปซิฟิก เช่น จีน อินเดียญี่ปุ่น รัสเซีย เกาหลีใต้ และนิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย แคนาดา สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปได้แจ้งความจำนงอยากเข้าร่วมเป็นภาคี

2. ปฏิญญาว่าด้วยเขตสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง หรือ ซอฟฟาน (Declaration on the Zone of Peace Freedom and Neutrality หรือ ZOPFAN) กำหนด ขึ้นในปี ค.ศ. 1976 เพื่อสร้างความ

มั่นคงทางการเมืองและสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ ปลอดภัยจากการแทรกแซงจากภายนอก และเป็นหลักประกันต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค

3. การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก หรือ เออาร์เอฟ (ASEAN Regional Forum หรือ ARF) โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่ง ส่งเสริมสันติภาพโดยการ เสริมสร้างความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศอาเซียนคู่เจรจาและ ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองและความ มั่นคง ที่เชื่อมประเทศในภูมิภาค เอเชียและแปซิฟิก รวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกา จีน รัสเซีย และ สหภาพยุโรปเข้าด้วยกัน ได้มีการจัดประชุม เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.1994 ประเด็นหารือในที่ประชุม เช่น การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาอำนาจ การไม่แพร่ขยายของอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้าง สูง การต่อต้านการก่อการร้าย และ อาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงสถานการณ์ในทะเลจีนใต้และ คาบสมุทรมลายู ปัจจุบันประเทศที่เป็นสมาชิก การประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค เอเชียแปซิฟิกมี 27 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศ สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ คือ ไทย บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน ประเทศผู้สังเกตการณ์ของอาเซียนและประเทศอื่นในภูมิภาค อันได้แก่ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ แคนาดา จีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เกาหลีเหนือ มองโกเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ปาปัวนิวกินี รัสเซีย ตีมอร์-เลสเต ศรีลังกา สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป

4. สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ซอนเฟส (Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone หรือ SEANWFZ) เป็น ข้อตกลงที่ส่งเสริมความร่วมมือ ระหว่างภูมิภาคและโลกเพื่อให้เกิดสันติภาพความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค โดยเรียกร้องให้ประเทศผู้ครอบครอง อาวุธนิวเคลียร์ให้ความร่วมมือและเข้าเป็นภาคีสถิติสนธิสัญญาดังกล่าว ซึ่งห้ามไม่ให้ประเทศภาคีผลิต ครอบครอง ขนย้ายหรือทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซอนเฟส เกิดขึ้นจากประเทศสมาชิก อาเซียนลงนามในการประชุมสนธิสัญญาในกรุงเทพฯ เมื่อ วันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1995 วัตถุประสงค์หลักของ สนธิสัญญา คือ ให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ โดยประเทศที่เป็นภาคีจะไม่ พัฒนา ไม่ผลิต ไม่จัดซื้อ ไม่ครอบครอง รวมทั้งไม่เป็นฐานการผลิต ไม่ทดสอบ ไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค และไม่ให้รัฐใดปล่อยหรือทิ้งวัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นกัมมันตภาพรังสีลงบนพื้นดิน ทะเลและอากาศ นอกจากนี้ 5 ประเทศอาวุธนิวเคลียร์ ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส รัสเซีย และอังกฤษ 5 สมาชิกผู้แทนถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง แห่งสหประชาชาติ) ได้ยอมรับและให้ความเคารพสนธิสัญญา โดยจะไม่ละเมิดและไม่ แพร่กระจายอาวุธ นิวเคลียร์ในภูมิภาคนี้

5. กรอบความร่วมมือทางทหาร (ASEAN Defense Ministerial Meeting หรือ ADMM) เพื่อสร้าง เครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างฝ่ายทหารของประเทศสมาชิก ความ ร่วมมือด้านการป้องกันยา

เสพติด การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย โดยเฉพาะ ประเด็นหลังนี้อาเซียนได้ลงนามในอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย ในปี ค.ศ. 2007

6. ความสัมพันธ์กับประเทศนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสร้างความร่วมมือ ด้านการเมือง ความมั่นคงที่สมดุลและสร้างสรรค์ระหว่างกัน โดยผ่านเวทีหารือระหว่างอาเซียนกับ ประเทศคู่เจรจา ได้มีการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS) และกระบวนการ อาเซียน+3

7. ปฏิญญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้หรือดีโอซี (Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea หรือ Doc) เป็นมาตรการสันติเพื่อแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีน ใต้ที่เป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญของโลกและอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ ประกอบด้วยฟิลิปปินส์ บรูไน มาเลเซีย และเวียดนาม กับประเทศจีนได้อ้างสิทธิเหนือพื้นที่ บริเวณทะเลจีนใต้ ซึ่งปัจจุบันประเด็นดังกล่าวยังไม่มีข้อยุติ แต่อาเซียนสนับสนุนแก้ปัญหาโดยสันติวิธี

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ทำให้อาเซียนก้าวไปสู่เศรษฐกิจโลกที่สำคัญ คือ

1. เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA) ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1992 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าภายในอาเซียนให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นโดยการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันสินค้าอาเซียน ลดต้นทุนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และ สร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ (รายละเอียดดูในเขตการค้าเสรีอาเซียน)

2. ความตกลงด้านการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Service หรือ AFAS) ตั้งขึ้นในเดือนธันวาคม ค.ศ.1995 เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านบริการ ของอาเซียน เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันในการบริการที่ หลากหลายทั้งในและนอกอาเซียน ยกเลิกข้อจำกัดสำคัญในการค้าบริการในอาเซียนเปิดเสรีการค้า บริการทั้งในทางลึกและกว้างมากกว่าที่ประเทศสมาชิกได้ผูกพันไว้ในความตกลงการค้าบริการภายใต้ WTO (GATS)

3. เขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area หรือ AIA) ดงชน 1995 คือให้เปิดเสรีการลงทุน ในอุตสาหกรรม เกษตร ประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่ เพื่อให้อาเซียนเป็น แหล่งดึงดูดการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน

4 การอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1998 โดยมี วัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนในอาเซียน สนับสนุนการค้าและการเดินทาง ของอาฟต้า (AFTA) และ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียน หลักการสำคัญคือ ประเทศสมาชิก สามารถขนส่งสินค้าผ่านแดนจาก

ประเทศหนึ่งไปยังประเทศที่สามโดยไม่มีการเปิดเจรจาตรวจสินค้าโดย ไม่จำเป็น ไม่มีการจัดเก็บภาษีสินค้า นำเข้าจากสินค้าผ่านแดนและไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนพาหนะในการ ขนส่งสินค้า

5. ความตกลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอาเซียน ในการประชุมอาเซียนเมื่อปลายปี ค.ศ.1999 ผู้นำของอาเซียนได้ประกาศการริเริ่มที่เรียกว่า “e ASEAN Initiative หรือ “อาเซียน อิเล็กทรอนิกส์” เพื่อที่จะส่งเสริมให้ภูมิภาคอาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจใน ตลาดโลก โดยจะทำให้เป็นเขตเดียวกันในเรื่องของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งข้อมูลทั้งหมด จะต้องเชื่อมโยงกันโดยไม่มีตะเข็บ เหมือนกับว่าเป็นเขตหรือประเทศเดียวกันในเรื่องของอิเล็กทรอนิกส์

6. การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) เพื่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจการเงินและการคลัง ซึ่งจะนำไปสู่การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ ภายในกลุ่มอาเซียนและสร้างความเข้มแข็งแก่อาเซียน ในเวทีเศรษฐกิจโลก (ดูรายละเอียดในประชาคม อาเซียน)

นอกจากการสร้างความร่วมมือภายในอาเซียนแล้ว อาเซียนยังเน้นการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศนอกกลุ่มทั้งการมีความสัมพันธ์แบบทวิภาคี ได้แก่

1.ความร่วมมืออาเซียน+3 (ASEAN+3) เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกที่กรุงกัวลาลัมเปอร์เมื่อ เดือนธันวาคม ค.ศ. 1997 ในช่วงที่เกิดวิกฤตทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ร่วมกับประเทศนอกกลุ่ม 3 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งชุมชน เอเชียตะวันออกเฉียง

เป้าหมายของการจัดตั้งอาเซียน+3

การจัดตั้งกลุ่มอาเซียน+3 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันของกลุ่มประเทศ อาเซียนและประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจขนาดใหญ่อีก 3 ประเทศ ซึ่งรวมกันเรียกว่า ชุมชนเอเชีย ตะวันออก (East Asian Community) และมีข้อตกลงกันเพื่อความร่วมมือในด้านต่างๆ 5 ด้าน ถือเป็น การประสานความร่วมมือและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนกับประเทศในเอเชีย ตะวันออกมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ด้านการเมืองและความมั่นคง
2. ด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเงิน
- 3 ด้านพลังงานสิ่งแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศโลกและการ
อย่างยั่งยืน
4. ด้านสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนา
5. ด้านการส่งเสริมกรอบการดำเนินงานในด้านต่างๆ และกลไกต่าง ๆ ในการติดตามผล

เป้าหมายความร่วมมือของอาเซียน+3 หรือประชาคมเอเชียตะวันออก การรวมกันเป็นกลุ่ม อาเซียน+3 จะเป็นการนำไปสู่การจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกในอนาคต ซึ่งชาติสมาชิกทั้งหมดจะ ร่วมมือและสนับสนุนกันในด้านต่างๆ โดยมีความร่วมมือ 6 ด้านที่จะต้องเร่งผลักดัน ดังนี้

1. การร่วมกันกำหนดกฎระเบียบในภูมิภาค
2. การตั้งเขตการค้าเสรี
3. ข้อตกลงความร่วมมือทางการเงินและการคลัง
4. เขตความร่วมมือและมิตรภาพเพื่อหลีกเลี่ยงการสะสมอาวุธ
5. การคมนาคมและเครือข่ายการสื่อสาร
6. ด้านสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีต่างๆ

อาเซียน+3 เป็นความร่วมมือที่สามารถสร้างประโยชน์และความมั่นคงในภาพรวมให้กับ สมาชิกทั้ง 13 ประเทศ อีกทั้งยังสามารถสร้างอำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมหาศาล

2. ความร่วมมืออาเซียน+6 (ASEAN+6) เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก อาเซียน 10 ประเทศ ร่วมกับประเทศที่อยู่นอกกลุ่มอาเซียนอีก 6 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย

หลายคนอาจจะสงสัยว่า ทำไมอาเซียนต้องรวมกลุ่มกับอีก 6 ประเทศนอกอาเซียนด้วย คำตอบก็คือ การรวมกลุ่มอาเซียน +6 นี้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มในการลงทุน การทำการค้า ฯลฯ ให้มีศักยภาพสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ เช่น สหภาพยุโรป นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมทำ ข้อตกลงการเปิดการค้าเสรี ด้วยการจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้น พร้อมกับผนวกกำลังของแต่ละกลุ่ม การค้าเข้าด้วยกัน เพื่อให้กลุ่มประเทศอาเซียนสามารถดำเนินเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคงยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของการรวมกลุ่มอาเซียน + 6 จากรายงานการศึกษาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปี ค.ศ. 2003 และ ค.ศ. 2009 พบว่า การจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศอาเซียน+6 (CEPEA) จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของประเทศเอเชียตะวันออกเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2.11% หรือหากวัดเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียนแล้ว ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมใจ ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ จะเพิ่มขึ้น 3.83% และเมื่อดูเฉพาะของประเทศไทยแล้วจะพบว่า ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจะเพิ่มขึ้นถึง ๑๐๕ เลยทีเดียว ในขณะที่ประเทศ+6 มีค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ เพิ่มขึ้น 2.69%

นอกจากนี้ อาเซียน +6 จะช่วยปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศสมาชิก ดังนี้

1. ขยายอุปสงค์ภายในภูมิภาค (Domestic demand within the region)

2. เพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยเน้นความชำนาญในการผลิตสินค้าของแต่ละประเทศ (Product specialization)

3. พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้มีการเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการคมนาคมขนส่งสินค้า ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้จะนำไปสู่การลด ช่องว่างของระดับการพัฒนาในแต่ละประเทศสมาชิก รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศอาเซียน+6 จะช่วยลด ค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกรรมทางการค้าลง อันเนื่องมาจากกฎระเบียบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Harmonized market rules) ดังจะเห็นได้ว่า หัวใจสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นอาเซียน +6 ก็คือ ผลประโยชน์ทางด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ รวมทั้งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก ซึ่ง แน่แน่นอนว่า การรวมกลุ่มกันเช่นนี้จะช่วยให้ประเทศสมาชิกได้ประโยชน์มหาศาล อีกทั้งยังเป็นการยกระดับขีดความสามารถของแต่ละประเทศให้สูงขึ้น เพื่อแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3. ความสัมพันธ์ทวิภาคี อาเซียนมีความความสัมพันธ์ทวิภาคีในลักษณะของคู่เจรจา กับอีก 9 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา รัสเซีย รวมทั้งมีความร่วมมือกับสหภาพยุโรปและลาตินอเมริกา ประเด็นสำคัญในการรวมกลุ่มกันคือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจและทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งแน่นอนว่า การรวมกลุ่มกันเช่นนี้จะช่วยให้ประเทศสมาชิกได้ประโยชน์มหาศาล อีกทั้งยังเป็นการยกระดับขีด ความสามารถของแต่ละประเทศให้สูงขึ้น เพื่อแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้อีกด้วย

2.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ความร่วมมือของอาเซียนด้านสังคมและวัฒนธรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ความร่วมมือ เฉพาะด้าน” (Functional Cooperation) คือความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อในระดับภูมิภาค พัฒนาและเสริมสร้าง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาคให้ดีขึ้นรวมทั้งลดผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการ รวมตัวกันทางเศรษฐกิจของอาเซียน ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในแต่ละประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในแต่ละประเทศสมาชิก

จากการกล่าวมาข้างต้นนับว่าอาเซียนได้มีบทบาทต่อโลกทั้งทางด้านการเมืองและความ มั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา จีน อินเดีย และกลุ่มอียู ต่างให้ความสนใจประเทศในอาเซียนมากขึ้น

3. อาเซียนในยุคโลกาภิวัตน์

การที่จะมองว่าอาเซียนได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์นั้นพิจารณาได้จากการดำเนินการที่สำคัญ ของอาเซียน 2 ประเด็น คือ เขตการค้าเสรีของอาเซียน และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3.1 เขตการค้าเสรีอาเซียน

เขตการค้าเสรี หมายถึง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจโดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน ภายในกลุ่ม ที่ทำข้อตกลงให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น 0% และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การนำเข้าการค้าเสรีในอดีตมุ่งเน้นด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี เป็นหลัก แต่เขตการค้าเสรีในระยะหลังๆนั้นรวมไปถึงการเปิดเสรีด้านบริการและการลงทุนด้วย เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA) เป็นข้อตกลงทางการค้า สำหรับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด

3.1.1 ประวัติความเป็นมาของเขตการค้าเสรีอาเซียน เขตการค้าเสรีอาเซียนก่อตั้งขึ้น โดย ไทย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย จากการประชุมผู้นำอาเซียน ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ ค.ศ.1992 ได้ตกลงที่จะขายสินค้าระหว่างกันอย่างเสรี (ยกเว้นสินค้าเกษตร) เพื่อส่งเสริมความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก โดยตั้งเป็นเป้าหมายที่จะลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่าง กันให้เหลือน้อยละ 0-5 ภายในปี ค.ศ.2003 ซึ่งจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1993 เป็นต้น ไป สาเหตุของการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน คือ ประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลกต่างค้าขายและขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ประกอบกับการที่สหภาพโซเวียตได้ล่มสลายลงทำให้หลายประเทศ ต่างหวาดหวั่นว่าการลงทุนจากต่างประเทศจะหลั่งไหลไปยังยุโรปตะวันออกและสาธารณรัฐที่แยกตัวจาก สหภาพโซเวียต ไม่มาลงทุนในประเทศของตนซึ่งจะทำให้ประสบปัญหาภาวะฟืดเคืองและเศรษฐกิจถดถอย จึงหาทางร่วมมือกันทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้นมา

3.1.2 วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

1. เพื่อให้การค้าภายในอาเซียนเป็นไปโดยเสรี โดยปราศจากการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี ศุลกากร และใช้อัตราภาษีศุลกากรต่ำที่สุด
2. เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในภูมิภาคอาเซียน
3. เพื่อจะได้มีอำนาจต่อรองและเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น หากได้รับความกดดัน หรือถูกเอารัดเอาเปรียบทางการค้าจากประเทศอื่น ๆ
4. เพื่อรับกับสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าของโลกที่จะเสรียิ่งขึ้น

3.1.3 หลักการเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA)

1. AFTA มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในฐานะที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญเพื่อป้อนสินค้าสู่ตลาดโลก โดยอาศัยการเปิดเสรีด้านการค้าและการลด ภาษีและอุปสรรคข้อกีดขวางทางการค้าที่มีใช้ภาษี รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่อ เอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี

2. กลไกการลดภาษีที่สำคัญของ AFTA คือ ระบบอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่ เท่ากัน (Common Effective Preferential Tariff -CEPT) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกให้สิทธิ ประโยชน์ทางภาษีศุลกากรแก่กันแบบต่างตอบแทน กล่าวคือ การที่จะได้สิทธิประโยชน์จากการลดภาษี ของประเทศอื่นสำหรับสินค้าชนิดใด ประเทศสมาชิคนั้นจะต้องประกาศลดภาษีสำหรับสินค้าชนิด เดียวกันด้วย ทั้งนี้ CEPT ได้กำหนดให้สินค้าที่ได้รับประโยชน์จากการลดภาษีจะต้องมีสัดส่วนมูลค่าที่ เกิดขึ้นในอาเซียน อย่างน้อย 40% และสามารถคำนวณวัตถุดิบในอาเซียนแบบสะสม โดยกำหนดอัตรา ขั้นต่ำของวัตถุดิบเท่ากับ 20%

3.1.4 ผลการดำเนินงานเขตการค้าเสรีอาเซียน การดำเนินงานของเขตการค้าเสรี อาเซียนช่วยเสริมสร้างสถานะการแข่งขันการนำเข้าวัตถุดิบในราคาต้นทุนต่ำการขยายตลาดการผลิตสินค้า ที่แต่ละประเทศมีความเชี่ยวชาญและได้เปรียบด้านต้นทุนตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ได้รับการ ลงทุนจากต่างประเทศ จะทำให้อาเซียนสามารถผลิตสินค้าได้ในราคาต้นทุนที่ต่ำ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้าง สถานการณ์การแข่งขันการส่งออกของอาเซียนในเวทีการค้าระหว่างประเทศ

การลงทุนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนทำให้ตลาดอาเซียนกลายเป็นตลาดใหญ่มีประชากร กว่า 500 ล้านคนซึ่งจะเป็นจุดดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศและก่อให้เกิดมีการจ้างงานการถ่ายทอด เทคโนโลยีซึ่งจะมีผลนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมาสู่ภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศ สมาชิกใหม่ของอาเซียน อันได้แก่ ลาว เวียดนาม และพม่า ล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติแรงงานมีราคาที่ไม่สูงการเข้าร่วมตัวกับอาเซียนของทั้งสามประเทศจึงเท่ากับ เป็นการสร้างศักยภาพในการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนให้กับอาเซียนด้วย

อย่างไรก็ตามอาเซียนมีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีอาเซียน เช่น ความแตกต่างใน การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิกส่งผลให้เกิดความร่วมมือไม่เต็มที่ สภาพภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ทำให้การพึ่งพาซึ่งกัน และกันอยู่ในระดับต่ำและจากในอดีตที่อาเซียนมีเศรษฐกิจที่เติบโตเร็ว และมีอำนาจในการซื้อสูง แต่ อาเซียนไม่ได้ใช้อำนาจที่มีในการต่อรองเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีกับประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้ประเทศ ในกลุ่มอาเซียนได้สูญเสียโอกาสที่ดีไป ในขณะที่เดียวกันประเทศอาเซียนในเวทีของกลุ่ม APEC ก็ไม่ได้ทำให้เกิดผลประโยชน์ในการเจรจาทางการค้าเนื่องจากเกรงว่าประเทศพัฒนาจะเอาเปรียบจึงทำให้เสียโอกาสใน การเปิดเสรี

นอกจากนั้นหากเปิดเสรีก็จะต้องเป็นไปตามความสมัครใจ จึงต้องมีการปรับปรุงการสร้า งอำนาจการต่อรองของอาเซียน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ปัญหาอุปสรรคของอาเซียนทางเศรษฐกิจที่มีต่อสังคมโลกมีมากมายก็ ตามถ้าประเทศสมาชิกอาเซียนให้ความร่วมมือ สามัคคี และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็จะสามารถ แก้ปัญหาเหล่านั้น ลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับว่าปัญหาและอุปสรรคของเขต การค้าเสรีอาเซียนจะได้มีการแก้ไขเมื่ออาเซียนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3.2 ประชาคมอาเซียน

นับตั้งแต่มีการก่อตั้งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) หรือ “อาเซียน” ขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1967 อาเซียนได้มีความ ร่วมมือกันในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจรวมถึงความร่วมมือเฉพาะ ด้าน ซึ่งความร่วมมือในด้านต่างๆ เหล่านี้ได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับตามสภาพแวดล้อม ความต้องการ ของประเทศสมาชิกและกระแสโลกาภิวัตน์

พัฒนาการที่สำคัญยิ่งของความร่วมมือในอาเซียนก็คือการก่อตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เพื่อรับมือกับการแข่งขันทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์

3.2.1 การก่อตั้งประชาคมอาเซียน ประชาคมอาเซียนเป็นเป้าหมายของการร่วมมือ กันของประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อให้รวมเป็นครอบครัวเดียวกัน มีความเข้มแข็งมั่นคง มีภูมิทัศน์ที่ ดี พลเมืองอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นปลอดภัยและดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุข ทำให้อาเซียน เป็นองค์กรเพื่อประชาชนได้อย่างแท้จริงและเพิ่มอำนาจการต่อรอง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ในเวทีระหว่างประเทศ สามารถปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและ ปัญหาท้าทายต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการที่สมาชิกทั้ง 10 ประเทศเป็นหนึ่งเดียวกันในเวทีระหว่าง ประเทศจะทำให้ประเทศและกลุ่มประเทศอื่น ๆ ให้ความเชื่อถืออาเซียนเพิ่มมากขึ้น

แนวคิดในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนปรากฏในวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 ซึ่ง ได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินการความร่วมมือของอาเซียนให้ครอบคลุมทั้งด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกให้รัดหน้าและ ดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน

การจัดตั้งประชาคมอาเซียนได้ถูกนำมาเป็นประเด็นการหารือในการประชุมสุดยอด ผู้นำอาเซียน หลายครั้ง จนกระทั่ง ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 ผู้นำอาเซียนได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน 2 หรือความร่วมมือบาหลี 2 (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) ซึ่งระบุให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี ค.ศ.2020 ต่อมาในการ

ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 12 ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2007 ที่ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ประกาศปฏิญญาเซบู เพื่อมุ่งไปสู่ประชาคมที่มีความเอื้อ อาหาร และแบ่งปันที่เป็นหนึ่งเดียว ตกลงให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ.

ซึ่งในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2015 ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ประกาศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2016 เป็นวันแรกที่ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดทำตามข้อตกลงของ ประชาคมอาเซียนเต็มรูปแบบ

3.2.2 จุดประสงค์การก่อตั้งประชาคมอาเซียน ประชาคมอาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพ ทางการเมืองและความเจริญก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่าง ประเทศในโลกมีแนวโน้มเกิดการก้าวร้าวขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น วัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียน มี 7 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความก้าวหน้าทางสังคมและ วัฒนธรรม
2. ส่งเสริมการมีเสถียรภาพ สันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค
3. ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และด้านการบริหาร
4. ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย
5. ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การค้า การ คมนาคม การสื่อสารและปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต
6. ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 7. ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ

3.2.3 สามเสาหลักของประชาคมอาเซียน

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Community หรือ APSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญใน การพัฒนาด้านอื่นๆ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจึงเป็นเสาหลักความร่วมมือหนึ่งในสาม เสาหลัก ที่เน้นการรวมตัวของอาเซียนเพื่อสร้างความมั่นใจ เสถียรภาพ และสันติภาพ ในภูมิภาค เพื่อให้

ประชาชนในอาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปราศจากภัยคุกคามด้านการทหาร และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น ปัญหายาเสพติด และปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ประชาคมการเมืองความมั่นคง อาเซียนมีเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่

1.1 สร้างประชาคมให้มีความร่วมมือกันในเรื่องของการเคารพความ หลากหลายของแนวคิด และส่งเสริมให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของนโยบายและกิจกรรมภายใต้เสา การเมืองและความมั่นคง

1.2 ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและ รูปแบบใหม่และ ส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์

1.3 ให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดย อาเซียนมี บทบาทเป็นผู้นำในภูมิภาค และจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงของภูมิภาค นอกจากการมีเสถียร ภาพทางการเมืองของภูมิภาคแล้ว ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการ เมืองและความมั่นคง อาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพในการ แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่างๆไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้าน การเมืองระหว่างรัฐสมาชิกกับรัฐ สมาชิกด้วยกันเอง ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยสันติวิธีหรือปัญหาภัยคุกคาม รูปแบบใหม่ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่ง ไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่นการก่อการร้าย การลักลอบ ค้ายาเสพติด ปัญหาโจรสลัด และอาชญากรรม ข้ามชาติ เป็นต้น

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) กำหนดวัตถุประสงค์ตาม วิสัยทัศน์อาเซียน ภายในปี ค.ศ. 2015 ที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆได้ โดย

2.1 มุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทาง เศรษฐกิจ การลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม

2.2 มุ่งที่จะตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิตร่วมกัน โดยจะ ริเริ่มกลไกและ มาตรการใหม่ๆในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว

2.3 ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาและช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมใน กระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจ ของอาเซียน ส่งเสริมให้อาเซียนสามารถรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกได้ อย่างไม่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบและ ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

2.4 ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาคตลาด การเงินและตลาด เงินทุน การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม กรอบความร่วมมือด้าน กฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การ พัฒนาระบบการขนส่งโดยการ ยกระดับการศึกษาและการลงทุนภายในภูมิภาค ลดการพึ่งพาทลาดใน ประเทศที่สามสร้างอำนาจการต่อรอง

และศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีเศรษฐกิจโลกเพิ่ม สวัสดิการและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียน

ทั้งนี้อาเซียนจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว รวมทั้งมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การ น และ แรงงานฝีมือโดยเสรีและการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น อาชีพที่สามารถทำงานได้อย่างเสรีใน 10 ประเทศอาเซียนซึ่งได้กำหนดครอบคลุม 8 อาชีพ และมีข่าวว่าอาจจะมีการเพิ่มจำนวนอาชีพขึ้นมา อีกในลำดับถัดไป สำหรับ 8 อาชีพที่มีข้อตกลงกันแล้วให้สามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานได้อย่างเสรี ได้แก่ อาชีพวิศวกร (Engineering Services) อาชีพพยาบาล (Nursing Services) อาชีพสถาปนิก (Architectural Services) อาชีพนักสำรวจ (Surveying Qualifications) อาชีพนักบัญชี (Accountancy Services) อาชีพทันตแพทย์ (Dental Practitioners) อาชีพแพทย์ (Medical Practitioners) และอาชีพการบริการ/การท่องเที่ยว (Tourism) ในการนี้ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้ เร่งรัดการรวมกลุ่มสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขา เป็นสาขานำร่องและมอบหมายให้ประเทศต่างๆ ทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละสาขา ได้แก่ ไทยดูแลเรื่องการท่องเที่ยว และการบิน พม่าดูแลเกี่ยวกับสินค้า เกษตรและประมง อินโดนีเซียดูแลยานยนต์และผลิตภัณฑ์ไม้ มาเลเซียดูแลเรื่องยางและสิ่งทอ ฟิลิปปินส์ดูแลเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ สิงคโปร์ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริการด้านสุขภาพ

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) การจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชากรในอาเซียนให้มีความอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มี ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเน้นการส่งเสริม ความรู้ความเข้าใจระหว่างประเทศสมาชิกในด้านความ เชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรมและร่วมมือกันเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ

อาเซียน โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ อาทิ

3.1 การพัฒนาสังคม โดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที อาศัยในถิ่นทุรกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่างๆในสังคม

3.2 การพัฒนาการฝึกอบรม การศึกษาระดับพื้นฐานและระดับสูง การพัฒนา ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม

3.3 การส่งเสริมความร่วมมือในด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่น โรคเอดส์ และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง

3.4 การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

3.5 การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิด และศิลปินในภูมิภาค แผนปฏิบัติการของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เน้นการดำเนินการใน 4 ประเด็นหลัก คือ

1. สร้างประชาคมแห่งสังคมที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกันโดยเน้นการแก้ไขปัญหา ความยากจน เสริมสร้างความเสมอภาค และการพัฒนามนุษย์ อาทิ การพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน การส่งเสริมสวัสดิการสังคม การพัฒนาชนบทและขจัดความยากจน การพัฒนาการศึกษาและ

สาธารณสุข การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในด้านต่างๆ ซึ่งรวมถึงการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และการป้องกันและจัดการภัยพิบัติ

2. แก้ไขผลกระทบต่องานอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ โดยสร้างฐาน ทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถแข่งขันได้ดีและมีระบบการป้องกันทางสังคมที่เพียงพอโดยให้ความสำคัญกับ การพัฒนาและส่งเสริมแรงงานและเสริมสร้างความร่วมมือในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สวัสดิการ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสาธารณสุข โดยเฉพาะปัญหาที่มากับโลกาภิวัตน์ เช่น โรคระบาด โรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ

3. ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง โดยมีกลไกที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์สำหรับจัดการและดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ตลอดจนการ ป้องกันและขจัดภัยพิบัติด้านสิ่งแวดล้อม

4. เสริมสร้างรากฐานที่จะนำไปสู่ประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งจะเป็นภูมิภาค ที่ประชาชนตระหนักถึงอัตลักษณ์ร่วมกันของภูมิภาค ท่ามกลางความหลากหลายทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ด้วยการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับและวงการต่างๆ การเรียนรู้ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกันและกัน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกันและกันด้วยการส่งเสริม ด้านวัฒนธรรมและสารสนเทศ

ภูมิภาคอาเซียนเป็นภูมิภาคที่เต็มไปด้วยความหลากหลายแต่แต่ละประเทศมีอัตลักษณ์ที่ ชัดเจน ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้กลุ่มอาเซียนได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างดีที่สุด คือ “การรู้จักเขา รู้จักเรา รู้จักกัน”

3.2.4 โครงการของประชาคมอาเซียน โครงการในการดำเนินงานร่วมกันของ ประชาคมอาเซียน มีดังนี้

1. โครงการด้านพลังงาน กลุ่มประเทศอาเซียนได้มีการวางแผนด้านพลังงาน ร่วมกันภายใต้ชื่อ ASEAN Plan of Action on Energy Cooperation (APAEC) มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 จนกระทั่งแผนล่าสุดคือฉบับปี ค.ศ. 2010-2015 ซึ่งประเทศไทยเป็นประธานในการจัดทำ อาเซียนเป็น ภูมิภาคที่มีทรัพยากรพลังงานมากและมีความหลากหลายกระจายอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั้ง น้ำมัน ก๊าซ ธรรมชาติพลังงานน้ำและถ่านหิน โดยทางตอนเหนือคือ พม่า ลาว เวียดนาม ถือเป็นแหล่งที่มีศักยภาพ สูงมากในเรื่องพลังงานโดยแต่ละประเทศมี

ศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำมากกว่า 2 หมื่นเมกะ วัตต์ ในขณะที่ทางตอนใต้คือมาเลเซียและอินโดนีเซียก็อุดมไปด้วยก๊าซธรรมชาติและน้ำมันโดยอินโดนีเซียยังเป็นผู้ส่งออกถ่านหินรายใหญ่อีกด้วย

สำหรับประเทศไทยเรามีทรัพยากรพลังงานในระดับปานกลางแต่มีอัตราการบริโภค พลังงานที่สูงเป็นอันดับ 2 รองจากประเทศอินโดนีเซียอีกทั้งไทยยังเป็นประเทศที่ต้องนำเข้าก๊าซธรรมชาติมากเป็นอันดับ 2 รองจากสิงคโปร์ (ในอาเซียนมีเพียงไทยและสิงคโปร์ที่นำเข้าก๊าซธรรมชาติ) แต่ทว่าสิงคโปร์เป็นการนำเข้ามาผลิตเพื่อส่งออกเป็นสำคัญ ดังนั้นไทยเราจึงอยู่ในฐานะประเทศที่พึ่งพา ก๊าซธรรมชาตินำเข้ามากที่สุดในอาเซียน

APAEAC เป็นแผนงานสำหรับความมั่นคงพลังงานโดยการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน พลังงานในภูมิภาคเข้าด้วยกัน รวมทั้งการสร้างนโยบายเพื่อเปิดตลาดพลังงานให้สามารถซื้อขาย พลังงานระหว่างประเทศได้อย่างคล่องตัวโดยโครงการสำคัญที่กำลังดำเนินการคือ

1.1 โครงการระบบสายส่งไฟฟ้าอาเซียน (ASEAN Power Grid: APG) เพื่อ ส่งเสริมการซื้อขายไฟฟ้าระหว่างประเทศ โดยปัจจุบันมีโครงการเชื่อมโยงสายไฟฟ้าวางทั้งสิ้น 16 โครงการ ก่อสร้างแล้วเสร็จแล้ว 3 โครงการโดยคาดว่าจะเชื่อมโยงได้ครบทุกประเทศในปี ค.ศ. 2020

ในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยก็คือโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในประเทศเพื่อน บ้านเพื่อป้อนกระแสไฟฟ้าให้กับประเทศไทย ซึ่งในขณะมีโครงการที่กำลังริเริ่มคือโครงการเขื่อนไซยะบุรี และโรงไฟฟ้าลิคไนต์หงสาในประเทศลาว

1.2 ความร่วมมือทางด้านถ่านหิน โดยมีแหล่งใหญ่จากอินโดนีเซีย และ ลาว ที่มีการ ผลิตไฟฟ้าที่หงสา พม่าก็มีถ่านหิน

1.3 การวางแผนพลังงานระยะ 5 -10 ปี โดยมุ่งเน้นไปที่การเปิดเสรี AEC ทำให้มี การใช้พลังงานเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงต้องวางแผนปฏิบัติการเชื่อมโยงให้เป็นรูปธรรม

1.4 โครงการพลังงานทดแทน ที่ผลิตจากไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ และไปโอ พิวส์ โดยประเทศไทยมีความโดดเด่นมากทางด้านนี้ ทำให้ได้รับรางวัลชนะเลิศทางด้านพัฒนาพลังงาน ทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน นอกจากนี้ ที่ผ่านมามาไทยและบรูไนได้มีการหารือกรอบในการ แลกเปลี่ยนพลังงาน โดยบรูไนสนใจพลังงานแสงอาทิตย์ และไปโอแมสของไทย ส่วนไทยก็มีความ ต้องการ LNG ของบรูไน

1.5 การอนุรักษ์พลังงานและใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเทศไทยก็มีความโดดเด่นทางด้านนี้เช่นกัน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าประหยัดไฟเบอร์5 การส่งเสริมและช่วยเหลือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ที่น่าสนใจทางญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือทางด้านนี้กับสมาชิกอาเซียนด้วย

1.6 โครงการพลังงานนิวเคลียร์ ซึ่งทางประเทศเวียดนามกำลังก่อสร้างโดยใช้ เทคโนโลยีจากรัสเซีย และญี่ปุ่นคาดว่าโรงแรกจะเปิดภายในปี ค.ศ. 2021 มีการร่วมกันโดยการส่ง บุคลากรไปร่วมอบรมส่วน มาตรฐานต้องเป็นไปตาม IAEA

1.7 เครือข่ายของผู้กำกับด้านพลังงานของอาเซียน ซึ่งตอนนี้มีไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ที่มีหน่วยงานทางด้านนี้ แผนปฏิบัติการความร่วมมือด้านพลังงานอาเซียน 7 ด้าน จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนใน กิจการพลังงาน ช่วยผลักดันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนลดการใช้ พลังงานในภูมิภาคลง 8% และเพิ่มการใช้ พลังงานทดแทน 15% ที่สำคัญจะผลักดันให้ภูมิภาคอาเซียนได้ เป็นศูนย์กลางพลังงานทดแทนในทวีปเอเชียอีก ด้วย

2. โครงการระบบสายส่งไฟฟ้าอาเซียน ประเทศสมาชิกอาเซียนมีนโยบาย ร่วมกันที่จะพัฒนาและ เชื่อมโยงโครงข่ายระบบสายส่งไฟฟ้าอาเซียน (ASEAN Power Grid) เพื่อ ส่งเสริมความมั่นคงของการจ่าย ไฟฟ้าของภูมิภาคและส่งเสริมให้มีการซื้อขายพลังงานไฟฟ้าระหว่าง ประเทศ เพื่อลดต้นทุนการผลิตไฟฟ้า โดยรวม ในการดำเนินการตามนโยบายให้เกิดผลเป็นรูปธรรม อาเซียนได้มอบหมายให้ผู้บริหารสูงสุดการไฟฟ้า ของกลุ่มประเทศอาเซียน มีหน้าที่รับผิดชอบในการ ผลักดันให้เกิดโครงข่ายระบบส่งไฟฟ้าอาเซียน

3. โครงการถนนอาเซียน การประชุมรัฐมนตรีด้านการขนส่งของอาเซียน (ASEAN Transport Minister Meeting-ATM) ครั้งที่ 2 ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ 1997 มีมติเห็นชอบตาม ข้อเสนอของฝ่ายไทยที่ให้มีการกำหนดโครงข่ายทางหลวงอาเซียน เพื่อรองรับ การพัฒนาและเชื่อมโยง โครงข่ายทางหลวงของประเทศสมาชิก ทั้งนี้เพื่อรองรับการรวมตัวทางเศรษฐกิจ ของอาเซียน ขยายโอกาสและ ลู่ทางการค้า การไปมาหาสู่กันของประชาชนและการท่องเที่ยวโดยมีไทย เป็นศูนย์กลาง การประชุมรัฐมนตรี ด้านการขนส่งของอาเซียนครั้งที่ 3 ณ เมืองเซบูประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 1997 ที่ประชุม ได้มีมติเห็นชอบในหลักการของโครงการทางหลวงอาเซียน และให้จัดตั้งเป็นคณะผู้เชี่ยวชาญด้านทางหลวง อาเซียน

4. โครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสิงคโปร์-คุนหมิง ในการประชุมสุดยอด อาเซียนครั้งที่ 5 ในปี ค.ศ. 1995 ประเทศสมาชิกอาเซียนและจีนได้ให้ความเห็นชอบโครงการเชื่อมโยง เส้นทางรถไฟ สิงคโปร์-คุนหมิง โดยลักษณะโครงการเป็นการเชื่อมโยงและปรับปรุงเส้นทางรถไฟที่มีอยู่ แล้วของประเทศ 6 ประเทศ ประกอบด้วย สิงคโปร์-มาเลเซีย-ไทย-กัมพูชา-เวียดนาม-จีน โดยมีการ เชื่อมโยงเส้นทางรถไฟหลัก จาก สิงคโปร์-กัวลาลัมเปอร์-กรุงเทพฯ-อรัญประเทศ-ปอยเปต-ศรีโสภณ พนมเปญ-โฮจิมินห์-ฮานอย-คุนหมิง ระยะ รวม 5,382 ก.ม. ทั้งนี้เพื่อเชื่อมการคมนาคมระหว่างอาเซียน กันเองและกับจีนทางตอนใต้ด้วย และจะเป็น ทางเลือกในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารอีกทางหนึ่งให้แก่ ประเทศในภูมิภาค

โครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสิงคโปร์-คุนหมิง มีเส้นทางรถไฟช่วงที่เรียกว่า sing Link ในส่วนของ 6 ประเทศ รวมระยะทาง 431 ก.ม. โดยในส่วนของไทยมีเส้นทางรถไฟช่วงที่ อียกว่า Missing Link ระยะทาง 153 ก.ม. ที่จะเชื่อมโยกับพม่า (เริ่มจากสถานีน้ำตก-บ้านแก่งปโลม หมู่บ้านช้างภูทอง-ห้วยอู่ล่อง-บ้านโชคดี สุพรรณ-อำเภอสังขละบุรี จนถึงด่านเจดีย์สามองค์)

โครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสิงคโปร์-คุนหมิง จำเป็นต้องใช้เงินทุนสนับสนุน โครงการมูลค่ากว่า 2.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา โดยมีบางประเทศเช่น จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น และองค์การระดับภูมิภาค เช่น ADB ให้การสนับสนุนในเรื่องการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

5. โครงการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของอาเซียน การประชุมสุดยอด อาเซียนครั้งที่ 14 (The 14 th ASEAN Summit) ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพระหว่างวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 1 มีนาคม 2009 ประเทศอาเซียนได้มีมติเห็นชอบที่จะให้ความสำคัญในเรื่องการ ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาค เพื่อให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาค

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวของอาเซียน ได้แก่ การส่งเสริมการ ท่องเที่ยวสำหรับ เยาวชน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของอาเซียนระหว่างปี ค.ศ. 2011 - 2015

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของอาเซียนและการสร้างมาตรฐานการจูงใจให้ นักท่องเที่ยวที่มี สัญชาติอาเซียนเดินทางในภูมิภาคมากขึ้น การส่งเสริมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางเรือ สำหรับเยาวชน การ สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย และ รัสเซีย โดยเน้นการกระตุ้นให้ เกิดการท่องเที่ยวระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศเครือข่ายให้ มากขึ้น ทั้งนี้ประเทศไทยจะได้รับ ประโยชน์จากตลาดท่องเที่ยวอาเซียนและการสร้างจุดขายร่วมกับ ประเทศอาเซียนให้กับนักท่องเที่ยวจากทั่ว โลก โดยขณะนี้อาเซียนได้มีการจัดทำกรอบความตกลงยกเว้น การตรวจลงตราให้กับนักท่องเที่ยวอาเซียนและ กำลังเจรจาจัดทำความตกลง Single Visa ให้กับ นักท่องเที่ยวจากประเทศที่สาม

3.2.5 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาของประชาคมอาเซียน ปัญหาอุปสรรค ของอาเซียนที่มีต่อสังคมโลกและแนวทางแก้ไขปัญหา มีดังนี้

ปัญหาข้อที่ 1 ประเทศสมาชิกอาเซียน มีสภาพภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกันจึงมีสินค้า เกษตรหรือแร่ธาตุที่ คล้ายคลึงกัน บางครั้งจึงมีการแย่งตลาดกันเอง และสินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทาง การเกษตรที่ยังไม่ได้แปรรูปทำให้ราคาสินค้าตกต่ำ นโยบายเขตการค้าเสรีในภูมิภาคนี้จึงดำเนินไปอย่าง ช้ามาก

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องมีการแบ่งการผลิตตาม ความถนัดแต่ละ ประเทศแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันจึงจะเกิดการรวมกลุ่มได้ แต่ถ้าต่างคนต่างผลิต โดยไม่ มีการกำหนด มาตรฐานร่วมกันในการวางแผนการผลิตก็ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ในการรวมกลุ่ม

ปัญหาข้อที่ 2 สินค้าอุตสาหกรรมในกลุ่มอาเซียนเป็นอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันแต่แต่ละประเทศต่างก็มีมุ่งพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามแบบอย่างตะวันตก จึง ต้องมีการจัดซื้อเทคโนโลยีขั้นสูง ประเทศในกลุ่มอาเซียนที่พอจะผลิตสินค้าเทคโนโลยีได้ก็คือสิงคโปร์ แต่แต่ละประเทศสมาชิกก็เกี่ยงกันว่ายังไม่มีคุณภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาสินค้าจากประเทศ อุตสาหกรรมนอกกลุ่มอาเซียน ทำให้การค้าขายระหว่างกันในกลุ่มอาเซียนทำได้ยาก

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องมีการแบ่งงานกันทำและ ยอมรับสินค้าประเทศในภูมิภาคเดียวกัน รวมทั้งจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพสินค้าภายในกลุ่มประเทศ อาเซียนให้ดีขึ้น

ปัญหาข้อที่ 3 ประเทศในอาเซียนพยายามพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อ ทดแทนการนำเข้า แต่แต่ละประเทศพยายามส่งเสริม พัฒนาและคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศตน โดย การใช้กำแพงภาษีหรือ กำหนดโควตา ซึ่งสวนทางกับหลักการในการรวมกลุ่มและตลาดการค้าเสรี ซึ่ง เป็นประเทศสมาชิกรวมกลุ่มกันต้องยกเลิกข้อเลือกปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิด การค้าเสรี ดังนั้นข้อตกลงใน AFTA ของอาเซียนหลายข้อจึงยังไม่ได้รับการปฏิบัติ

แนวทางการแก้ปัญหา คือ ประเทศในอาเซียนควรปฏิบัติตามข้อตกลงใน AFTA ของ อาเซียน และพยายามปฏิบัติตัวให้เป็นกลางมากที่สุด เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจอาเซียนให้มีความ ก้าวไกลสู่ประชาคม โลกร่วมกัน

ปัญหาข้อที่ 4 ประเทศสมาชิกยังคงปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นหลัก และ การหารายได้ของรัฐบาลประเทศในอาเซียนมีลักษณะเหมือนกัน คือ รายได้หลักของประเทศมาจากการเก็บ ภาษีศุลกากรสินค้า ขาเข้าและขาออก ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียนให้ยกเลิกการเก็บภาษี ระหว่างกันหรือเก็บภาษีให้น้อยลง แต่แต่ละประเทศสมาชิกไม่สามารถสละรายได้ในส่วนนี้ เนื่องจากเป็น เงินที่ต้องนำมาพัฒนาประเทศ การรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างประเทศในภาคีจึงยังทำได้ยาก

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องสละรายได้ส่วนของ ประเทศตัวเองแล้วให้ ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อความเป็นหนึ่ง เดียว ดังคำขวัญอาเซียนที่ว่า หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม (One Vision one Identity

One Community)

ปัญหาข้อที่ 5 ความแตกต่างกันทางการเมืองและการปกครองของประเทศสมาชิก

อาเซียนมีหลายรูปแบบ ประกอบด้วย

-ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มี 4 ประเทศ คือ ไทย กัมพูชา สิงคโปร์ และ

มาเลเซีย

-ประชาธิปไตยในระบบประธานาธิบดี 3 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ และพม่า

-สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ 2 ประเทศ คือ ลาว และ เวียดนาม

-สมบูรณาญาสิทธิราชย์ 1 ประเทศ คือ บรูไน

สมาชิกในกลุ่มอาเซียนมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สมาชิกบางประเทศยังมี ปัญหาด้านความเป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะพม่าที่เพิ่งปรับตัวเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผู้นำยังคง ต้องการรักษาอำนาจของตนไว้ ทำให้อาเซียนพัฒนาได้อย่างยากลำบาก

แนวทางแก้ไขปัญหา คือ ให้ประเทศสมาชิกอาเซียนยึดตามหลักกฎบัตรอาเซียนที่ได้ กำหนดไว้ถึง หลักการประชาธิปไตย และให้ประเทศสมาชิกยึดมั่นต่อรัฐบาลที่มาจากวิถีทางรัฐธรรมนูญ การสร้างประชาคมความมั่นคงอาเซียนก็จะช่วยยกระดับความร่วมมือในการเสริมประชาธิปไตยของแต่ละประเทศอันมีผลต่อความสงบเรียบร้อยทางการเมืองในภูมิภาคด้วย

ปัญหาข้อที่ 6 ความขัดแย้งระหว่างประเทศอาเซียน ประเทศสมาชิกอาเซียนในกลุ่ม อาเซียนยังมี ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอยู่ เช่น ปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศไทย-กัมพูชา ปัญหาพรมแดนระหว่าง มาเลเซีย-ฟิลิปปินส์-อินโดนีเซีย

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ อาเซียนจะต้องแสดงบทบาทที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาค นั่นคือ เรื่องภายในอาเซียนจะต้องแก้ไขด้วยกลุ่มอาเซียน

ปัญหาข้อที่ 7 ความแตกต่างด้านสังคมและวัฒนธรรม ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นดินแดนซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา โดยสามารถแบ่งกลุ่มประเทศตามศาสนาที่ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือได้ ดังนี้

-ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คือ บรูไน อินโดนีเซีย และ มาเลเซีย

-ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คือ กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม สิงคโปร์ และ ไทย

-ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์คือฟิลิปปินส์

นอกเหนือจากความแตกต่างทางศาสนาแล้ว ปัญหาชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากซึ่ง แน่นนอนว่าย่อมจะมีความแตกต่างทางความเชื่อ วิถีชีวิต ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ก็เป็นอุปสรรคต่อการหลอมรวมสร้างความเป็นหนึ่งเดียว

แนวทางแก้ไขปัญหาคือ แต่ละประเทศต่างก็มีวัฒนธรรม ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ความเป็นอาเซียนไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านี้ แต่มุ่งให้รักษาเอกลักษณ์ ของตนท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายและร่วมมือสร้างสรรค์พัฒนาด้วยใจอันเป็นหนึ่งเดียว และที่สำคัญประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนจะต้องยอมรับความแตกต่างของแต่ละประเทศและเรียนรู้ที่จะ เข้าใจซึ่งกันและกัน

ถึงแม้ปัญหาของประชาคมอาเซียนมีมากมายก็ตาม การแก้ปัญหาเหล่านี้ให้ลุล่วงไป ด้วยดีและมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความร่วมมือกัน ความสามัคคี และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของ ประเทศสมาชิกอาเซียน

ปัญหาข้อที่ 8 ความแตกต่างในระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือ มีบางประเทศที่มี ระดับสูงและมีบางประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำมาก เช่น ลาว พม่า และกัมพูชา และ เวียดนาม (CLMV) ปัญหานี้เป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งเพราะทำให้เกิดการจับกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย ในอาเซียน นั่นคือ ประเทศ CLMV พยายามร่วมมือกันโดยมีเวียดนามเป็นหัวหอก

แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ต้องพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในประชาคมอาเซียนให้มีความใกล้เคียงกัน

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศ สมาชิกอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2015 โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมของผู้นำอาเซียน คือ "การสร้างประชาคม อาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ เพื่อสร้างประชาคมที่มีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขัน ของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศทุกด้าน โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบ กิจกรรมทางเศรษฐกิจได้สะดวกมากขึ้น และประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียน ใน 3 มิติ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน การเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น "ครอบครัวเดียวกัน" ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิทัศน์ที่ดี โดยสมาชิก ในครอบครัวมีสภาพความอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น